

Definitief
conceptexamenprogramma
Engelse taal en cultuur
havo

September 2026

Verantwoording

2026 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteur

SLO

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 4840 840

Internet: www.slo.nl

E-mail: info@slo.nl

AN 9.8055.017

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
Totstandkoming	4
Leeswijzer	4
Meer informatie	5
2. Karakteristiek	6
Kenmerken van de taalvakken	6
Communicatie	6
Taalbewustzijn	6
Cultuurbewustzijn	7
Samenhang	7
Kenmerken van het vak Engelse taal en cultuur	7
Engelse taal en cultuur als schoolvak	7
Aansluiting	7
Engelse taal en cultuur in de schoolsoorten	8
Europees Referentiekader	8
Vmbo	8
Havo	9
Vwo	10
3. Raamwerk van (sub)domeinen	11
4. Eindtermen	12
Domein A Communicatie	12
Subdomein A1 Rijke ervaringen met taal	12
Subdomein A2 Receptie	14
Subdomein A3 Productie en interactie	17
Domein B Taalbewustzijn	20
Subdomein B1 Taal als fenomeen	20
Subdomein B2 Taal en individu	23
Domein C Cultuurbewustzijn	27
Subdomein C1 Cultuur in fictie	27
Subdomein C2 Cultuur in de maatschappij	30
Bijlage – Begrippenlijst	32

1. Inleiding

Voor je ligt het definitieve conceptexamenprogramma Engelse taal en cultuur voor het havo. Het ministerie van OCW legt dit programma vast in een ministeriële regeling. De invoering is beoogd in schooljaar 2029-2030 in de bovenbouw van het havo. Dat betekent dat vanaf dat moment leerlingen uit leerjaar 4 onderwijs krijgen in de vernieuwde inhoud.

Totstandkoming

In 2022-2024 heeft de vakvernieuwingscommissie moderne vreemde talen een eerste versie van dit examenprogramma ontwikkeld – tegelijkertijd en in samenhang met de andere examenprogramma's moderne vreemde talen.

Op basis van dat conceptexamenprogramma ontwikkelde een syllabuscommissie in schooljaar 2024-2025 onder regie van het College voor Toetsen en Examens (CvTE) een conceptsyllabus voor de inhoud die aan het centraal examen zijn toegewezen. De syllabuscommissie heeft bij de uitwerking hiervan adviezen gedaan voor aanpassingen in het conceptexamenprogramma. SLO heeft op basis daarvan verbeteringen doorgevoerd. Dit heeft geleid tot een tweede versie in september 2025.

Die versie is in schooljaar 2025-2026 samen met de conceptsyllabus in de onderwijspraktijk beproefd met leerlingen, leraren en schoolleiders. De opgehaalde feedback is gewogen en op basis daarvan is het examenprogramma aangescherpt tot de definitieve versie die voor je ligt. De eerder verschenen versies van de examenprogramma's en het toelichtingsdocument zijn bij SLO op te vragen.

SLO voert in opdracht van het ministerie van OCW regie over de actualisatie van het gehele curriculum.

Leeswijzer

Dit examenprogramma begint met een karakteristiek, waarin de visie op Engelse taal en cultuur en de positie van het vak in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs staat beschreven. Daarna volgt het raamwerk: een schematische weergave van de inhoud per domein of subdomein en een verdeling van inhoud over school- en centraal examen. Vervolgens komen de eindtermen. Per eindterm is een doelzin, een uitwerking ('Het gaat hierbij om') en een illustratie ('Te denken valt aan') opgenomen. De doelzin en uitwerking behoren tot het wettelijke deel; de illustratie is ter inspiratie opgenomen en

behoort tot het niet-wettelijke deel. Bij de eindterm staat of het gaat om een beheersingsdoel (B), een ervaringsdoel (E) of een hybride doel (H); het laatste is een combinatie van beheersing en ervaring. Tot slot vind je in de bijlage een begrippenlijst, om de bedoeling en inhoud van het examenprogramma te begrijpen.

Meer informatie

Meer informatie over de inhoudelijke keuzes en de inrichting van het proces vind je in het toelichtingsdocument definitieve conceptexamenprogramma's moderne vreemde talen (Fasoglio, Groen, Rozier & Smulders, 2026).

Alle informatie over de totstandkoming, opzet, werkwijze en inhoud van de examenprogramma's is te vinden op:

<https://www.actualisatie-examenprogrammas.nl/moderne-vreemde-talen>.

2. Karakteristiek

Kenmerken van de taalvakken

Onderwijs in de moderne vreemde talen (mvt) leidt leerlingen op tot taalvaardige, cultuurbewuste en taalbewuste burgers die kunnen deelnemen aan digitale en niet-digitale communicatie in meertalige en multiculturele contexten. Het bevordert hun zelfvertrouwen, zelfredzaamheid, reflectie en creativiteit in de communicatie in een vreemde taal. Door kennis en vaardigheden op te doen in en over talen en culturen worden leerlingen zich bewust van hun eigen talige en culturele identiteit en leren ze omgaan met andere perspectieven. Dit draagt bij aan burgerschapsvorming in de internationale samenleving. Leerlingen leren kritisch om te gaan met media en bronnen in andere talen en bewust en passend te communiceren.

Talenonderwijs bereidt leerlingen voor op het zelfstandig verder ontwikkelen van hun taalbeheersing, zowel binnen als buiten school, in vervolgonderwijs, beroep en maatschappij.

De moderne vreemde talen krijgen in een doorlopende leerlijn vanaf de onderbouw vorm vanuit drie invalshoeken: communicatie, taalbewustzijn en cultuurbewustzijn.

Communicatie

Aan de hand van rijke input werken leerlingen aan hun taal- en communicatievaardigheden in uiteenlopende contexten en via diverse media. Ze leren Engels creatief en doelgericht te gebruiken, de communicatie te bevorderen en hun meertalige en culturele repertoire daarbij in te zetten. Ze ontwikkelen informatievaardigheden bij het gebruik van Engelstalige bronnen. Ook leren ze digitale technologie kritisch toe te passen om Engels te leren en effectief te gebruiken.

Taalbewustzijn

Leerlingen ontwikkelen inzicht in taal als fenomeen: wat taal is, hoe taal werkt en welke rol taal speelt in de samenleving. Daarbij staat Engels in relatie tot andere talen centraal, evenals hoe Engels taalgebruik verschilt tussen gebieden, groepen en situaties. Leerlingen worden zich bewust van hun eigen meertaligheid en die van anderen, van de relatie tussen taal en identiteit en van de mogelijkheden van hun taalrepertoire voor communicatie en om te leren. Leerlingen verdiepen zich ook in taalleerprocessen in het perspectief van een leven lang leren.

Cultuurbewustzijn

Met behulp van gevarieerde bronnen en culturele ervaringen ontwikkelen leerlingen inzichten in culturen van Engelstalige gebieden. Zij leren deze inzichten te gebruiken in de communicatie in multiculturele contexten, worden zich bewust van verschillende perspectieven en reflecteren op hun eigen perspectief. Daarnaast verdiepen leerlingen zich in Engelstalige fictie. Ze leren de betekenis van een fictiewerk te duiden vanuit de achtergrond ervan en het eigen perspectief.

Samenhang

Bij het vak Engelse taal en cultuur bouwen leerlingen ook voort op kennis en vaardigheden die ze opdoen bij Nederlands en andere talen. De gemeenschappelijke invalshoeken communicatie, taalbewustzijn en cultuurbewustzijn maken samenhang tussen de taalvakken zichtbaar en versterken de ontwikkeling van talige en culturele kennis, vaardigheden en bewustzijn.

Kenmerken van het vak Engelse taal en cultuur

Engels is nadrukkelijk aanwezig in de Nederlandse samenleving, onder meer in media, digitale toepassingen, internationale werkomgevingen en de openbare ruimte. Het speelt een belangrijke rol in vervolgonderwijs, wetenschap en technologie en fungeert wereldwijd vaak als lingua franca. Daardoor maakt Engels interculturele communicatie mogelijk en biedt het toegang tot de globaliserende maatschappij. Engelstalige culturen spelen een prominente rol in de wereld en Engels heeft grote impact op taal, communicatie, media, wetenschap en handel. Het vak Engelse taal en cultuur laat leerlingen kennismaken met deze kenmerken. Het bevordert daarmee gelijke kansen doordat alle leerlingen leren omgaan met het groeiende aanbod aan Engelstalige informatie en communicatie. Dat vergroot hun mogelijkheden in studie en loopbaan.

Engelse taal en cultuur als schoolvak

Engels is een vast onderdeel van het curriculum in het primair en speciaal onderwijs (po/so) en in de onderbouw van het voortgezet onderwijs (vo). In de bovenbouw vo is Engels een kernvak binnen het gemeenschappelijke deel voor alle schoolsoorten en profielen.

Aansluiting

Het vak sluit in de bovenbouw vo aan op de kerndoelen Engels voor po en onderbouw vo en bouwt daarmee voort op de leerlijn vanuit het primair onderwijs. De taalbeheersingsniveaus, uitgedrukt in ERK-niveaus (zie hieronder), sluiten op elkaar aan en kennis en ervaringen op het gebied van

taal- en cultuurbewustzijn krijgen een vervolg. Afhankelijk van schoolsoort en leerweg worden deze inhouden verder verdiept, toegespitst en geconcretiseerd.

Engelse taal en cultuur in de schoolsoorten

Europees Referentiekader

Het Europees Referentiekader (ERK) vormt het raamwerk voor leerdoelen en leeractiviteiten in het curriculum van de moderne vreemde talen. Onderstaand overzicht geeft de ERK-niveaus weer die van toepassing zijn voor Engelse taal en cultuur op de verschillende schoolsoorten en leerwegen. Het ERK-niveau wordt soms aangeduid met een '+'. Een plusniveau duidt op beheersing die kenmerken van het volgende niveau vertoont, maar nog binnen de bandbreedte van het betreffende niveau valt.

	Vmbo-bb	Vmbo-kb	Vmbo-gl/tl	Havo	Vwo
Luisteren	A2	B1	B1+	B2	C1
Lezen	A2	A2+	B1	B2	C1
Spreeken	A2	A2+	B1	B2	C1
Gesprekken voeren	A2	A2+	B1	B2	B2+
Schrijven	A2	A2	B1	B1+	B2

Vmbo

Vmbo-bb

Leerlingen ontwikkelen hun mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden in het Engels binnen de bandbreedte van A2. Concrete, vertrouwde en alledaagse onderwerpen en communicatieve contexten zijn toepasbaar in hun directe leefomgeving en sluiten waar mogelijk aan bij vervolgonderwijs en beroepsperspectief. Ze stimuleren ook reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Leerlingen oefenen met het selecteren van relevante informatie uit Engelstalige bronnen. Ze verkennen cultuurgebonden aspecten van taalgebruik en leren over het fenomeen taal: ze verkennen de relatie tussen Engels en andere talen, hun eigen meertaligheid en die van anderen, hun taalleerproces in het perspectief van een leven lang leren. Leerlingen maken kennis met toegankelijke Engelstalige fictie en verkennen hun persoonlijke voorkeuren.

Vmbo-kb

Leerlingen ontwikkelen hun luistervaardigheid in het Engels binnen de bandbreedte van B1, lees-, spreek- en gespreksvaardigheid hoog in de bandbreedte van A2 en schrijfvaardigheid binnen de bandbreedte van A2. Concrete en alledaagse onderwerpen en communicatieve contexten zijn toepasbaar in hun directe leefomgeving en sluiten waar mogelijk aan bij

vervolgopleidingen en beroepsperspectief. Ze stimuleren ook reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Leerlingen oefenen met het selecteren van relevante informatie uit Engelstalige bronnen. Ze verkennen cultuurgebonden aspecten van taalgebruik en leren over het fenomeen taal: ze verkennen de relatie tussen Engels en andere talen, hun eigen meertaligheid en die van anderen, hun taalleerproces in het perspectief van een leven lang leren. Leerlingen maken kennis met toegankelijke Engelstalige fictie, krijgen inzicht in inhoud en context ervan en verkennen hun persoonlijke voorkeuren.

Vmbo-gl/tl

Leerlingen ontwikkelen hun luistervaardigheid in het Engels hoog in de bandbreedte van B1, lees-, spreek-, gespreks- en schrijfvaardigheid binnen de bandbreedte van B1. Actuele en alledaagse communicatieve contexten sluiten waar mogelijk aan bij het eigen interessegebied, vervolgopleidingen en beroepsperspectief en stimuleren reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Leerlingen leren relevante informatie uit Engelstalige bronnen te verwerven. Ze krijgen inzicht in cultuurgebonden aspecten van taalgebruik en leren over het fenomeen taal: ze verkennen de relatie tussen Engels en andere talen, hun eigen meertaligheid en die van anderen, hun taalleerproces in het perspectief van een leven lang leren. Ze ontwikkelen inzicht in de effecten van taalgebruik in de communicatie. Leerlingen maken kennis met toegankelijke Engelstalige fictie, krijgen inzicht in inhoud en context ervan en verkennen hun persoonlijke voorkeuren.

Havo

Leerlingen ontwikkelen hun luister-, lees-, spreek- en gespreksvaardigheid in het Engels binnen de bandbreedte van B2, schrijfvaardigheid hoog in de bandbreedte van B1. Diverse en actuele onderwerpen en communicatieve contexten stimuleren analyse en kritische reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Ook komen contexten aan bod die aansluiten bij vervolgopleidingen en hun loopbaanperspectief. Leerlingen leren de bruikbaarheid van informatie uit Engelstalige bronnen te evalueren. Ze krijgen inzicht in cultuurgebonden aspecten in taalgebruik en leren over het fenomeen taal: ze reflecteren op de relatie tussen Engels en andere talen, verkennen de taalvariatie van en binnen het Engels en de rol van Engels in de wereld en ontwikkelen inzicht in effecten van taalgebruik in de communicatie. Ze reflecteren op hun eigen meertaligheid en die van anderen, op hoe talen leren werkt en op hun eigen taalleerproces. Leerlingen verdiepen zich in Engelstalige fictie en literaire werken, krijgen inzicht in de inhoud, achtergrond en context ervan en verkennen hun persoonlijke voorkeuren.

Vwo

Leerlingen ontwikkelen hun luister-, lees- en spreekvaardigheid in het Engels binnen de bandbreedte van C1, gespreksvaardigheid hoog in de bandbreedte van B2 en schrijfvaardigheid binnen de bandbreedte van B2. Uiteenlopende onderwerpen en communicatieve contexten stimuleren analyse en kritische reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Ook komen contexten aan bod die aansluiten bij vervolgoopleidingen en hun loopbaanperspectief. Leerlingen leren de bruikbaarheid van informatie uit Engelstalige bronnen te evalueren. Ze krijgen inzicht in cultuurgebonden aspecten in taalgebruik en leren over het fenomeen taal: ze onderzoeken de relatie tussen Engels en andere talen, de taalvariatie van en binnen het Engels en de rol van Engels in de wereld en ontwikkelen inzicht in effecten van taalgebruik in de communicatie. Ze reflecteren op hun eigen meertaligheid en die van anderen, op hoe talen leren werkt en op hun eigen taalleerproces. Leerlingen verdiepen zich in Engelstalige fictie en literaire werken, krijgen inzicht in de inhoud, achtergrond en context ervan en verkennen hun persoonlijke voorkeuren.

3. Raamwerk van (sub)domeinen

Hieronder vind je het raamwerk van Engelse taal en literatuur voor havo geordend naar domeinen en subdomeinen. Daarbij is een verdeling gemaakt van inhouden over het schoolexamen (SE) en centraal examen (CE).

Domeinindeling	Titel (sub)domein	Toewijzing	
		SE	CE
Domein A	Communicatie		
Subdomein A1	Rijke ervaringen met taal	X	
Subdomein A2	Receptie	X*	X
Subdomein A3	Productie en interactie	X	
Domein B	Taalbewustzijn		
Subdomein B1	Taal als fenomeen	X	X
Subdomein B2	Taal en individu	X	
Domein C	Cultuurbewustzijn		
Subdomein C1	Cultuur in fictie	X	X
Subdomein C2	Cultuur in de maatschappij	X	X

*Zolang er sprake is van een centraal examen op papier, wordt het begrip van de inhoud van auditieve en audiovisuele bronnen (eindterm 3) in het schoolexamen getoetst en heeft het centraal examen betrekking op schriftelijke bronnen en het evalueren van informatie uit bronnen (eindtermen 4 en 5). Zodra er sprake is van een digitaal centraal examen, heeft het centraal examen betrekking op zowel schriftelijke als auditieve en audiovisuele bronnen (eindtermen 3, 4 en 5).

4. Eindtermen

Domein A Communicatie

Subdomein A1 Rijke ervaringen met taal

Eindterm 1

De leerling doet ervaring op met een rijk aanbod aan talige bronnen in het Engels op een passend taalniveau. (E)

Het gaat hierbij om:

- lezen van en kijken en luisteren naar informatieve, opiniërende, overtuigende en amuserende bronnen in verschillende vormen, in verschillende taalvariëteiten en over diverse thema's;
- verwoorden van de eigen lees-, luister- en kijkervaringen;
- reflecteren op de opgedane ervaringen.

Te denken valt aan:

- in groepjes bespreken wat je heeft verwonderd of tot nieuwe inzichten heeft gebracht in een nieuwsbericht, verhaal, socialmediabericht, documentaire, tijdschrift of museumbezoek;
- zoeken naar voorbeelden van dialect in een film, boek of theaterstuk en uitleggen hoe dit je eigen lees- of kijkervaring beïnvloedt;
- een PechaKucha houden waarin je uitlegt wat je hebt geleerd uit digitale bronnen over een historisch onderwerp uit een Engelstalig gebied;
- voorbeelden van relative clauses markeren in een fictietekst en deze verwerken in een creatieve tekst.

Eindterm 2

De leerling gebruikt de Engelse taal op een creatieve en persoonlijke manier. (E)

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van ideeën, gedachten, ervaringen en gevoelens;
- experimenteren met klanken, woorden en teksten en met verschillende stijlen;
- verkennen van verschillende creatieve vormen;
- verwoorden van gemaakte keuzes en eigen voorkeuren met betrekking tot inhoud en vorm.

Te denken valt aan:

- een dagboekfragment schrijven over een bezoek aan een vervolgopleiding;
- een Engelstalig geluidslandschap maken met woorden, klanken en korte tekstfragmenten waarmee je de sfeer van een reis uitbeeldt;
- een sketch maken waarbij personages uit verschillende verhalen elkaar ontmoeten;
- een Engelstalige pubquiz maken voor klasgenoten met vragen over cultuur, geschiedenis en populaire media in Engelstalige landen.

Subdomein A2 Receptie

Eindterm 3

De leerling toont begrip van de inhoud van auditieve en audiovisuele bronnen in de Engelse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- uiteenlopende multimediale bronnen met een complexe maar heldere structuur, uitgesproken door sprekers van verschillende variëteiten van het Engels;
- een breed scala aan actuele en complexe onderwerpen;
- identificeren van taalconventies;
- herkennen en uitleggen van houdingen, standpunten en cultuuruitingen;
- helder en overzichtelijk overbrengen van hoofd- en bijzaken, standpunten en redeneringen.

Te denken valt aan:

- een tijdlijn maken met de belangrijkste punten uit een documentaire over een historisch onderwerp;
- een infographic maken bij een documentaire of webinar over de Sustainable Development Goals;
- beeldspraak herkennen in luisterfragmenten, zoals liedjes, podcasts of korte verhalen, en deze koppelen aan de afbeelding die er het beste bij past;
- hoofd- en bijzaken over de invloed van generatieve AI op onderwijs en werk samenvatten in een mindmap;
- een overzicht maken van argumenten in een politiek debat en uitleggen met welke spreker je het het meest eens bent.

Eindterm 4**De leerling toont begrip van de inhoud van schriftelijke bronnen in de Engelse taal. (B)**

Het gaat hierbij om:

- complexe bronnen met een heldere structuur;
- een breed scala aan actuele en complexe onderwerpen;
- identificeren van taalconventies;
- herkennen en uitleggen van houdingen, standpunten en cultuuruitingen;
- helder en overzichtelijk overbrengen van hoofd- en bijzaken, standpunten en redeneringen.

Te denken valt aan:

- de regels van een escape room begrijpen en toepassen;
- de belangrijkste informatie uit profielgerelateerde hbo-teksten in eigen woorden samenvatten in een tekst of graphic organizer;
- signaalwoorden voor conclusies en standpunten uit Engelstalige nieuwsartikelen verzamelen en gebruiken in een schrijfopdracht;
- feiten en meningen markeren in populairwetenschappelijke artikelen over nepnieuws;
- een beslisboom maken om te kiezen tussen een tussenjaar, een werk-leertraject of regulier studeren op basis van informatie op Engelstalige websites.

Eindterm 5

De leerling verwerft doelgericht informatie uit diverse bronnen in de Engelse taal en evalueert deze. (B)

Het gaat hierbij om:

- bepalen van de informatiebehoefte met betrekking tot een breed scala aan actuele en complexe onderwerpen, op basis van een vooraf gesteld doel;
- doelgericht selecteren van informatie uit auditieve, audiovisuele en schriftelijke bronnen;
- onderscheiden van overeenkomstige en tegenstrijdige inhoud, feitelijke uitspraken en standpunten;
- beoordelen van de relevantie van informatie voor het beoogde doel;
- beoordelen van de betrouwbaarheid van de inhoud en de bron.

Te denken valt aan:

- bepalen welke informatie je nodig hebt om vast te stellen welk kledingmerk duurzaam is en beoordelen welke bronnen het meest betrouwbaar zijn;
- bruikbare argumenten selecteren uit verschillende artikelen voor de keuze van een betaalbare reisbestemming;
- de juiste passages in een populairwetenschappelijk artikel selecteren voor het maken van een infographic over trends in gaming;
- beoordelen welke informatie uit sociale media en nieuwssites je betrouwbaar vindt voor een infographic over klimaatverandering;
- informatie uit verschillende bronnen over het nemen van een tussenjaar vergelijken en beoordelen welke informatie het meest betrouwbaar is voor een weloverwogen keuze.

Subdomein A3 Productie en interactie

Eindterm 6

De leerling spreekt in het Engels, afgestemd op doel, publiek en context. (B)

Het gaat hierbij om:

- duidelijk en gestructureerd presenteren van informatie over een breed scala aan onderwerpen binnen het eigen interessegebied;
- treffend vertellen van verhalen;
- uitvoerig en helder verwoorden van ervaringen, gevoelens en gebeurtenissen;
- helder beargumenteren van standpunten;
- inzetten van passend taalgebruik en geschikte communicatievorm;
- gebruiken van gevarieerde taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- een presentatie geven over het gebruik van generatieve AI in het onderwijs en daarbij uitleggen welke argumenten voor- en tegenstanders hebben;
- uitleggen wat iemand moet doen om gebruik te kunnen maken van het openbaar vervoer of een fiets-/scooterverhuursysteem in de stad;
- in een projectgroep uitleggen welk thema jouw voorkeur heeft en met duidelijke argumenten toelichten hoe het project het beste kan worden aangepakt, van planning tot eindpresentatie;
- een vlog maken over een culturele traditie in een Engelstalig land en die vergelijken met een traditie in de eigen cultuur;
- tijdens een sollicitatie- of intakegesprek duidelijk vertellen over je opleiding, stage- en werkervaring en deze met voorbeelden toelichten.

Eindterm 7**De leerling voert gesprekken in het Engels, afgestemd op doel, gesprekspartners, context en medium. (B)**

Het gaat hierbij om:

- mondelinge interactie met diverse gesprekspartners over een breed scala aan onderwerpen binnen het eigen interessegebied;
- uitwisselen van informatie in informele en formele sociale contacten;
- bespreken van ervaringen, meningen, standpunten en argumenten;
- afstemmen van taalgebruik en non-verbale communicatie op socioculturele gebruiken en het perspectief van de gesprekspartner;
- actief bijdragen aan kennisopbouw, begrip of het bepalen van een aanpak;
- gebruiken van gevarieerde taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- actief deelnemen aan een gesprek over het gebruik van AI in het onderwijs en oplossingen aandragen vanuit verschillende perspectieven;
- in een groepsgesprek relevante informatie uitwisselen, verduidelijken en gebruiken om samen tot afspraken of keuzes te komen;
- met leerlingen uit een ander land in gesprek gaan over verschillen en overeenkomsten in het onderwijssysteem en de eigen ervaringen ermee;
- tijdens een online uitwisseling met leerlingen uit andere landen bespreken hoe actuele gebeurtenissen en vraagstukken worden geïnterpreteerd;
- informatie en indrukken uitwisselen over de verhaallijn, personages en boodschap van een boek of film.

Eindterm 8

De leerling schrijft in het Engels, afgestemd op doel, publiek, context en medium. (B)

Het gaat hierbij om:

- uitwisselen van informatie, ervaringen, gevoelens en gedachten in schriftelijke informele en formele interactie over vertrouwde onderwerpen;
- produceren van eenduidige, informerende en verhalende teksten;
- adequaat toepassen van taalregister en conventies van de tekstsoort;
- afstemmen van taalgebruik op socioculturele gebruiken en het perspectief van de communicatiepartner;
- gebruiken van eenvoudige taalstructuren en uitdrukkingen in een heldere doorlopende tekst.

Te denken valt aan:

- in een verslag een actuele gebeurtenis beschrijven op basis van relevante informatie uit artikelen en reportages;
- een blogpost schrijven over de eigen bucketlist voor de komende tien jaar;
- een klacht naar een bezorgdienst sturen met een duidelijke beschrijving van het probleem en een verzoek om het op te lossen;
- opvallend wereldnieuws beschrijven vanuit het perspectief van een betrokkene;
- in een online bijdrage lezers informeren over een actueel onderwerp en de eigen mening op een overtuigende manier formuleren.

Domein B Taalbewustzijn

Subdomein B1 Taal als fenomeen

Eindterm 9

De leerling reflecteert op de relatie tussen het Engels en andere talen. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van overeenkomsten en verschillen op klank-, woord- en zinsniveau tussen het Engels en andere talen die de leerling kent;
- verkennen van de invloed van het Engels op andere talen en vice versa;
- reflecteren op de positie die Engels in de wereld inneemt ten opzichte van andere talen;
- reflecteren op hoe kennis van de relatie tussen talen de eigen taalvaardigheid kan bevorderen.

Te denken valt aan:

- leenwoorden uit andere talen ontdekken in een Engelse tekst en uitzoeken uit welke taal die woorden komen;
- een infographic maken over Engelse woorden die in het Nederlands worden gebruikt en een Nederlandse versie verzinnen;
- talen in clusters rangschikken: welke talen lijken op elkaar en waarin, welke niet, en daarover vertellen in bijvoorbeeld een podcast;
- gedurende één dag bijhouden waar je Engels tegenkomt, de voorbeelden categoriseren en vergelijken met andere talen die je tegen bent gekomen;
- voorbeelden geven van teksten in andere talen waarbij kennis van Engels helpt om de inhoud te begrijpen.

Eindterm 10**De leerling verkent verschillende variëteiten van en binnen het Engels. (E)**

Het gaat hierbij om:

- verkennen van overeenkomsten, verschillen en opvallende kenmerken van geografische taalvariatie van het Engels;
- verkennen van opvallende kenmerken van sociale taalvariatie binnen het Engels;
- verkennen van opvallende kenmerken van verschillende registers in het Engels;
- verkennen van de invloed van culturele factoren op het gebruik van het Engels in verschillende contexten;
- verwoorden van de eigen bevindingen over de sociale waardering van verschillende variëteiten van het Engels.

Te denken valt aan:

- filmfragmenten en muzieknummers uitzoeken waarin Engelse jongerentaal of *slang* te horen is en een paar kenmerkende aspecten beschrijven;
- uitspraak en woordgebruik in een Amerikaanse en een Britse film met elkaar vergelijken en enkele verschillen belichten;
- uitleggen waaraan je in Engelstalige interviews met beroemdheden met verschillende taalachtergronden kunt herkennen wat hun taalachtergrond is;
- luisterfragmenten aan verschillende mensen laten horen van bijvoorbeeld Indisch-, Brits- en Afro-Amerikaans Engels en vragen naar eigen associaties met deze accenten;
- een lijst met voorbeelden van woorden in het Engels maken die je online gebruikt maar die je ouders niet begrijpen.

Eindterm 11

De leerling toont inzicht in en reflecteert op het effect van keuzes in Engels taalgebruik in relatie tot het doel en de beoogde impact op de ontvanger. (H)

Het gaat hierbij om:

- herkennen en beschrijven van verschillen van keuzes in woorden, zinnen, toon en stijl;
- verwoorden welke reacties of gevoelens verschillende vormen van taalgebruik oproepen;
- conclusies trekken over de doeltreffendheid van enkele retorische middelen;
- reflecteren op hoe je een boodschap kunt afstemmen op de context om de effectiviteit ervan te versterken;
- experimenteren met het toepassen van verschillende retorische middelen in een eigen Engels schrijfproduct of mondelinge bijdrage.

Te denken valt aan:

- het taalgebruik (zoals gebruik van straattaal, stopwoorden of visuele taal) in verschillende interviewfragmenten identificeren en verwoorden hoe het bij jou overkomt;
- vergelijken van een informatieve tekst met een promotekst en verwoorden hoe de formulering van een tekst invloed heeft op de manier waarop een product of dienst wordt gepresenteerd en gewaardeerd;
- verwoorden hoe beeldspraak in teksten en videofragmenten betekenis kan versterken, emoties kan oproepen of de ontvanger kan beïnvloeden;
- verkennen hoe taalgebruik varieert tussen informele en formele communicatiesituaties door eigen chatberichten en e-mails te vergelijken en te reflecteren op gemaakte taalkeuzes;
- reflecteren op hoe dezelfde maatschappelijke boodschap anders kan worden overgebracht afhankelijk van doel, publiek en context door deze te formuleren voor verschillende doelgroepen, zoals politici of klasgenoten.

Subdomein B2 Taal en individu

Eindterm 12

De leerling reflecteert op taalleerprocessen in relatie tot een leven lang leren. (E)

Het gaat hierbij om:

- reflecteren op hoe talen leren werkt en welke aspecten het leren van een vreemde taal bevorderen en belemmeren;
- verbanden leggen tussen de inzet van het eigen meertalige repertoire en het leren van andere talen;
- verwoorden van de voortgang van het eigen taalleerproces en welke aanpak en hulpmiddelen effectief zijn geweest;
- verwoorden van doelgerichte strategieën en eigen behoeften in relatie tot een leven lang leren.

Te denken valt aan:

- verwoorden hoe de eigen meertaligheid het leren van het Engels kan bevorderen of belemmeren door herkenning van patronen tussen talen, of juist door betekenisverwarring en 'valse vrienden';
- in een powerpoint of een infographic illustreren hoe je eigen brein met taal en talen leren omgaat;
- de ontwikkeling van de eigen ERK-beheersingsniveaus visualiseren in bijvoorbeeld een flowchart of tijdlijn aan de hand van verschillende ERK-schalen;
- bedenken welke talen en taalvaardigheden je in de toekomst verder zou willen ontwikkelen en waarom, en realistische doelen en aanpak in een eigen taalplan noteren aan de hand van ERK-schalen die voor jezelf relevant zijn;
- experimenteren met hoe het gebruik van AI-gestuurde middelen het eigen taalleerproces kan ondersteunen.

Eindterm 13**De leerling verkent het eigen en andermans meertalige repertoire en de rol van het Engels daarin. (E)**

Het gaat hierbij om:

- verkennen van de relatie tussen het eigen meertalige repertoire en de eigen identiteit;
- verkennen van de relatie tussen de eigen identiteit en het gebruik van het Engels in landen waar Engels moedertaal, officiële of vreemde taal is;
- verkennen van de waarde en waardering van het eigen meertalige repertoire en dat van anderen;
- ervaringen opdoen met het inzetten van het eigen meertalige repertoire in de bevordering van de communicatie met anderen;
- verwoorden hoe de eigen talige en culturele achtergrond het gebruik van het Engels kan beïnvloeden.

Te denken valt aan:

- voorbeelden geven van situaties waarin jongeren Engels gebruiken in hun dagelijks leven en reflecteren op waarom dat gebeurt en welk effect dat heeft op de communicatie;
- een infographic van het eigen meertalige repertoire maken met daarin alle talen, dialecten, taalvaardigheden en woorden uit verschillende talen, en in een andere kleur toevoegen wat je verder zou willen ontwikkelen;
- op een poster de status en de sociale waardering van de talen in het eigen meertalige repertoire visualiseren, samen met de invloed die de sociale waardering heeft op het gebruik van die talen;
- laten zien in hoeverre de beheersing van het Engels helpt bij het raden van de betekenis van een tekst in een onbekende taal;
- voorbeelden zoeken van contexten waarin het gebruik van Engels invloed heeft op hoe je wordt gezien, bijvoorbeeld 'cool' of juist 'aanstellerig'.

Eindterm 14

De leerling verkent de mogelijkheden en beperkingen van digitale middelen bij het leren van en communiceren in een vreemde taal. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen hoe digitale middelen de internationale communicatie beïnvloeden;
- experimenteren met de mogelijkheden van verschillende digitale middelen;
- verkennen wat de beperkingen zijn van het gebruik van digitale middelen;
- laten zien welke digitale middelen de persoonlijke voorkeur hebben en waarom.

Te denken valt aan:

- voorbeelden van fake news zoeken en uitleggen waaraan je kunt herkennen dat het fake news is;
- in een leercircuit opdrachten uitvoeren met digitale middelen zoals chatprogramma's, online platforms en AI-tools, om te ervaren hoe deze helpen bij het communiceren in het Engels;
- je spreekvaardigheid oefenen met een chatbot op basis van een prompt zoals 'Let's talk about the best way to spend a free afternoon' of 'Ask me about the three apps I use most';
- oefenen met een digitaal taalleermiddel, zoals een taalleerapp of een online woord oefenprogramma, en een beoordelingskaart maken: wat de voor- en nadelen zijn en hoe het helpt bij het leren van Engels;
- je favoriete digitale middel, zoals een chatprogramma, pitchen aan klasgenoten en uitleggen waarom het zo goed werkt voor jou.

Eindterm 15**De leerling gebruikt ervaringen, interesses en kwaliteiten bij de eigen loopbaanontwikkeling. (E)**

Het gaat hierbij om:

- verkennen van de rol van vakspecifieke kennis en vaardigheden in de samenleving;
- oriënteren op sectoren, beroepen en vervolgopleidingen waarin kennis over en beheersing van het Engels een rol kunnen spelen;
- deelnemen aan activiteiten die bijdragen aan het verkennen van interesses, kwaliteiten en mogelijkheden;
- reflecteren op opgedane ervaringen, indien relevant voor de eigen oriëntatie op studie en beroep.

Te denken valt aan:

- een tijdlijn maken van de momenten op een dag waarop je Engels tegenkomt: wat laat deze tijdlijn zien over de positie van het Engels in de samenleving;
- een klassikale brainstorm houden over vervolgopleidingen waarin Engels een rol speelt, zoals international business, communicatie, ICT, toerisme, psychologie en commerciële economie, om de mogelijkheden en eigen interesses te verkennen;
- kennismaken met het Engels in vervolgopleidingen die passen bij jouw profiel, zoals het volgen van een proefles waarin Engels een rol speelt of het lezen van een Engelstalige vaktekst: welke rol speelt Engels binnen deze opleiding;
- als jaarafsluiting een poster maken over de rol van Engels in de door jou gekozen vervolgopleiding en deze presenteren tijdens een postermarkt.

Domein C Cultuurbewustzijn

Subdomein C1 Cultuur in fictie

Eindterm 16

De leerling doet ervaring op met verschillende vormen van fictie in de Engelse taal. (E)

Het gaat hierbij om:

- rijke en diverse vormen van fictie en literaire werken uit verschillende contexten en genres, met verschillende thema's en van verschillende auteurs;
- uitdagende inhoud en toegankelijk taalniveau, waar nodig met ondersteuning van ver- en hertalingen, ondertiteling en verkorte versies;
- verwoorden van de eigen lees-, luister- en kijkervaringen;
- verwoorden van de eigen keuzes aan de hand van relevante voorbeelden.

Te denken valt aan:

- boeken van verschillende schrijvers en genres vergelijken in een klassengesprek of korte schrijfo opdracht, en toelichten welk boek je het meest aanspreekt en waarom;
- overeenkomsten en verschillen tussen een boek en de verfilming ervan bespreken en de eigen voorkeuren verwoorden;
- een column schrijven over een Engelstalige serie waarin je je mening onderbouwt met voorbeelden uit de serie;
- een Engelstalige playlist samenstellen van de beste nummers uit verschillende genres en bij elk nummer kort toelichten waarom het is gekozen en wat het onderwerp of de sfeer is.

Eindterm 17

De leerling toont inzicht in inhoud en context van Engelstalige fictie en verkent de relatie met de eigen context. (H)

Het gaat hierbij om:

- lezen, bekijken en beluisteren van vormen van fictie die oorspronkelijk in het Engels zijn geschreven of gemaakt, waar nodig met ondersteuning van ver- en hertalingen, ondertiteling en verkorte versies;
- beschrijven van maatschappelijke en psychologische thema's, verhaallijnen en kenmerken van personages en hun ontwikkeling;
- analyseren van thema's en personages in relatie tot de culturele context van een fictiewerk;
- verbanden leggen tussen een fictiewerk en de context waarin het is ontstaan;
- verbanden leggen tussen inhoud en context van een fictiewerk en de eigen leefwereld en ervaringen.

Te denken valt aan:

- in een blog beschrijven hoe het lezen over een onderwerp in een boek van invloed is op de eigen kennis en mening over dat onderwerp;
- in een groepsdiscussie een dilemma bespreken uit een verhaal in een boek of een film, vanuit het perspectief van verschillende personages en vanuit het eigen perspectief;
- een maatschappelijke kwestie uit een Engelstalig boek of film afzetten tegen de tijd en plaats waarin het verhaal zich afspeelt, en in een korte presentatie toelichten of deze kwestie ook nu nog actueel is;
- de ontwikkeling van een personage in een verhaal uitleggen en in een reflectie toelichten of je de keuzes van dat personage begrijpt of zelf zou maken.

Eindterm 18**De leerling toont inzicht in Engelstalige literatuur uit diverse perioden. (B)**

Het gaat hierbij om:

- lezen van verhalende, lyrische en dramatische werken die oorspronkelijk in het Engels zijn geschreven, waar nodig met ondersteuning van ver- en hertalingen en verkorte versies;
- beschrijven van kenmerken van tekst, vorm en taalgebruik;
- uitleggen van boodschap en betekenis van de gelezen literaire werken.

Te denken valt aan:

- twee gedichten over hetzelfde thema uit verschillende perioden met elkaar vergelijken en verschillen in taalgebruik toelichten;
- in een groepsgesprek bespreken hoe een schrijver uit de romantiek beeldspraak inzet om eigenschappen en motieven van een personage zichtbaar te maken en de bevindingen samenvatten in een gezamenlijke mindmap;
- een kant kiezen in een moreel dilemma uit een literair werk en in een betoog of TED Talk onderbouwen waarom dit dilemma universeel is of juist gebonden aan de tijd waarin het werk is geschreven;
- een podcast opnemen met de uitleg van de moraal van een moderne roman, onderbouwd met voorbeelden uit de tekst en met informatie over de context waarin de roman zich afspeelt;
- kenmerken van een toneelstuk beschrijven en toelichten hoe deze samenhangen met de boodschap.

Subdomein C2 Cultuur in de maatschappij

Eindterm 19

De leerling toont inzicht in cultuurgebonden aspecten in Engelstalige bronnen uit gebieden waar Engels een voertaal is. (B)

Het gaat hierbij om:

- herkennen en beschrijven van tradities, gebruiken en maatschappelijke verschijnselen in bronnen in verschillende vormen en media;
- uitleggen van culturele kenmerken in de bronnen;
- analyseren van (cultuur)historische ontwikkelingen en perspectieven in het betreffende gebied;
- conclusies trekken over de betekenis van culturele kenmerken in nieuwe bronnen;
- vergelijken van deze culturele kenmerken met de eigen en andere leefwerelden.

Te denken valt aan:

- figuurlijk taalgebruik in een Engelstalig artikel onderscheiden en toelichten welke culturele achtergrond deze uitdrukkingen hebben en wat ze zeggen over de samenleving waarin ze zijn ontstaan;
- stereotypen in een nieuwsbericht analyseren en in een schrijfpdracht toelichten hoe deze de beeldvorming over het betreffende gebied beïnvloeden;
- historische aspecten uit een documentaire weergeven op een tijdlijn en bespreken of deze nog doorwerken in de huidige samenleving;
- opvallende normen of omgangsvormen in een Engelstalige serie, documentaire of nieuwsreportage vergelijken met de eigen context en de bevindingen verwerken in een korte schriftelijke tekst.

Eindterm 20

De leerling onderscheidt cultuurgebonden aspecten in communicatie in het Engels en reflecteert op hoe deze de communicatie beïnvloeden. (H)

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van cultureel bepaalde normen, overtuigingen en gewoonten in diverse vormen van input en in diverse situaties;
- analyseren van de invloed van culturele kenmerken op communicatie in dagelijkse, opleidings- en beroepssituaties;
- verbanden leggen tussen de waargenomen cultuurgebonden aspecten en eigen perspectieven en opvattingen;
- verwoorden hoe je stereotypering en misverstanden in de communicatie kunt voorkomen.

Te denken valt aan:

- meningen over kansengelijkheid uit verschillende bronnen vergelijken en in een klassengesprek bespreken hoe culturele achtergrond deze meningen beïnvloedt;
- de eigen sociaal-culturele achtergrond vergelijken met die van leeftijdgenoten uit een ander land en overeenkomsten en verschillen beschrijven;
- in een rollenspel een ontmoeting met iemand uit een andere cultuur naspelen en daarna in een groepsgesprek bespreken wat goed ging en hoe misverstanden voorkomen hadden kunnen worden;
- vergelijken hoe de economische situatie in een Engelstalig land keuzes voor een vervolgopleiding en beroep beïnvloedt en dit relateren aan de eigen situatie in een tweegesprek.

Bijlage – Begrippenlijst

Hieronder lees je de vakspecifieke begrippen en hun omschrijving. Deze omschrijvingen zijn bedoeld voor leraren om de bedoeling en inhoud van het examenprogramma te begrijpen.

Begrip	Omschrijving
Bron	Een mondelinge, schriftelijke, digitale of multimodale uiting die informatie, ideeën, ervaringen, gedachten, gevoelens of meningen bevat.
Burgerschap	Het vermogen om maatschappelijk en democratisch te functioneren en gezamenlijk de diverse samenleving vorm te geven.
Communicatie	De (online) mondelinge, schriftelijke en multimodale uitwisseling van boodschappen die bewust en/of onbewust, verbaal en/of non-verbaal worden overgebracht, ontvangen en geïnterpreteerd. Wanneer deze uitwisseling is afgestemd op doel, publiek en context, is er doelgerichte communicatie.
Creativiteit	Het vermogen om originele ideeën en oplossingen te bedenken en te realiseren met behulp van taal, materialen en technieken.
Cultuurbewustzijn	Inzicht hebben in de verschillende manieren waarop mensen met uiteenlopende achtergronden en herkomst leven, denken en handelen, en hun uitingen in perspectief plaatsen.
Culturele diversiteit	De aanwezigheid van onder meer verschillende talen, tradities, normen, waarden, religies, oriëntaties en etniciteiten en andere aspecten van cultuur in een samenleving.
Culturele identiteit	Onderdeel van iemands identiteit of die van een groep op basis van gemeenschappelijke waarden en normen.
Digitale geletterdheid	Kennis hebben van digitale technologie en digitale media en beschikken over vaardigheden om deze te gebruiken.
Fictie	Teksten waarin met talige en/of audiovisuele technieken een verzonnen werkelijkheid verbeeld wordt. Bijvoorbeeld vormen van literatuur, films, tv-series en verhalende games.

Framing	De manier waarop een auteur of spreker een boodschap vormgeeft om een onderwerp op een bepaalde manier te presenteren of begrepen te laten worden. Framing heeft effect op hoe mensen denken, hoe ze zich voelen en wat ze doen.
Geletterdheid	Het vermogen om geschreven taal te begrijpen, te evalueren en doelgericht te gebruiken, in het persoonlijke leven en in maatschappelijke context.
Genre	Een specifieke verzameling teksten met een overeenkomstig communicatief doel en vergelijkbare, met elkaar samenhangende genrekenmerken. Een tekst kan een mengvorm van genres zijn. In het onderwijs wordt een basaal onderscheid gemaakt tussen literaire en zakelijke genres.
Genrekenmerk	Een typerende eigenschap van een tekst binnen een bepaald genre: communicatief doel, aard van de inhoud, tekststructuur, taalgebruik en lay-out.
Gespreksconventie	Wat in gesprekken in een bepaalde context door de taalgemeenschap gebruikelijk en passend wordt gevonden, bijvoorbeeld op gepaste wijze de beurt nemen.
Interactie	Uitwisseling van kennis, ideeën, gevoelens en informatie tussen twee of meer personen, waarbij er sprake is van een voortdurende afwisseling tussen luister- en spreek- en gespreksactiviteiten, en/of lees- en schrijfactiviteiten.
Literair middel	Talig middel dat zich onderscheidt van een zakelijke manier van uitdrukken en bijdraagt aan de esthetische waarde van een tekst. Literaire middelen kleuren een tekst en richten de aandacht van de lezer of luisteraar. Bijvoorbeeld: beeldspraak, stijlfiguren, rijm en verteltechnieken.
Literatuur	Wat onder literatuur wordt verstaan loopt uiteen en is veranderlijk. Het gaat om fictieve en non-fictieve teksten die op originele wijze een werkelijkheid verbeelden, met taal als voornaamste medium en met inzet van literaire middelen. Er worden vanouds drie vormen onderscheiden: verhalende, lyrische en dramatische teksten.
Meertalig repertoire	De talen, taalvariëteiten of woorden en uitdrukkingen uit de talen/taalvariëteiten die een

	persoon passief of actief beheerst, die flexibel gebruikt kunnen worden in de communicatie of bij het leren van een nieuwe taal.
Meertaligheid	Het naast elkaar bestaan van meerdere talen en taalvariëteiten binnen een samenleving, context of bij een individu.
Multimediaal	Het gebruiken van verschillende media. Bijvoorbeeld kranten, tijdschriften, boeken, posters, fotografie, televisie, films, video's, games internet en sociale media.
Multimodaal	Het combineren van meer dan één communicatiekanaal in een product. Bijvoorbeeld geschreven teksten, gesproken teksten, gebaren, gezichtsuitdrukkingen, muziek en allerlei soorten beeldmateriaal zoals video's, animaties, illustraties en grafieken.
Non-fictie	Teksten met op de werkelijkheid berustende feiten.
Perspectief	De manier waarop een auteur, spreker of personage iets bekijkt, begrijpt of ervaart en van waaruit inhouden worden gepresenteerd.
Productieve taalvaardigheid	De vaardigheden spreken en schrijven.
Receptieve taalvaardigheid	De vaardigheden kijken, luisteren en lezen.
Register	Taalgebruik dat aan een bepaalde situatie is gebonden, zowel wat betreft woordkeuze als zinsbouw. Er zijn verscheidene registers, variërend van zeer informeel tot zeer formeel. De vijf belangrijkste registers zijn vulgair, informeel, neutraal, formeel en archaïsch.
Retorisch middel	Talig middel dat bijdraagt aan overtuigingskracht in spreken en schrijven. Bijvoorbeeld stijlmiddelen, beeldspraak, ironie, verteltechnieken of woordkeuze.
Taalbewustzijn	Expliciete kennis over taal, alertheid op de werking van taal en inzicht in hoe talen geleerd en gebruikt worden.
Taalconventie	Wat men in een bepaalde context gebruikelijk en passend vindt in het taalgebruik.
Taalvariatie	Het bestaan van verschillen binnen een taal of binnen het taalgebruik van een individu.
Taalvariëteit	Een variant op een erkende taal die door een groep mensen gesproken of geschreven wordt.

	Bijvoorbeeld dialecten, straattaal en jongerentaal. Elke taalvariëteit heeft een aantal opvallende eigen kenmerken, zoals eigen uitspraak, eigen woorden en grammaticaregels.
Talige identiteit	Taalgebruik dat een mens of groep mensen definieert en onderscheidt van anderen.
Talig repertoire	De talen/taalvariëteiten, of woorden en uitdrukkingen daaruit, die een persoon passief of actief beheerst.
Tekst	Elke vorm van mondelinge, schriftelijke, digitale en multimodale communicatie, waarmee bijvoorbeeld ideeën, ervaringen, gedachten, gevoelens, meningen en informatie door middel van taal worden weergegeven.
Tekstbegrip	De mate waarin de lezer betekenis verleent aan een tekst door teksten te begrijpen, interpreteren, integreren, evalueren en erop te reflecteren.
Tekststructuur	De manier waarop een tekst georganiseerd is: de ordening van inhoud, de relaties daartussen en de markering van relaties, bijvoorbeeld met kopjes, alinea's of signaalwoorden.
Thema	Er zijn twee betekenissen van het begrip. (1) De kortste aanduiding van waar een literaire tekst in wezen over gaat, vaak uitgedrukt in een abstract begrip of een abstracte kwestie. (2) Het gemeenschappelijke onderwerp van een set teksten.
Verteltechniek	Techniek om een verhaal op te bouwen en te kleuren. Hiermee worden gebeurtenissen weergegeven en de aandacht en blik van de lezer of luisteraar gericht. Bijvoorbeeld vertelperspectief en spanningsopbouw.

Als landelijk expertisecentrum richt SLO zich op de ontwikkeling van het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. We werken met het onderwijsveld aan de doelen, kaders en instrumenten waarmee scholen hun opdracht vanuit een eigen visie kunnen vervullen.

We brengen praktijk, beleid, maatschappelijke ontwikkelingen en onderzoek samen en stellen onze expertise beschikbaar aan onderwijs en overheid, bijvoorbeeld in de vorm van leerplannen, tools, voorbeeldlesmaterialen, conferenties en rapporten.

Bezoekadres
Stationsplein 1
3818 LE Amersfoort

Postadres
Postbus 502
3800 AM Amersfoort

T +31 (0)33 484 08 40
E info@slo.nl
W www.slo.nl

 [company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)